

**Toespraak 14 mei 2016 Stichting Artilleriemonument Dubbeldam
Uitgesproken door de heer drs. A.A.M. Brok, burgemeester van
Dordrecht**

De burgemeester kan in zijn toespraak afwijken van deze tekst.

Geachte aanwezigen,

Deze herdenking is voor mij anders dan de andere herdenkingen van de afgelopen dagen. Want de herdenking brengt de oorlog in Dordrecht zo dichtbij.

Voor alle herdenkingen geldt dat wij stil staan bij de Tweede Wereldoorlog. We gedenken allen die zijn omgekomen in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesoperaties.

U bent hier ieder jaar bijeen om de meidagen van 1940 te herdenken en de strijd die daarna plaatsvond in deze omgeving. Verschillende van u zijn directe nabestaanden. Ik kom daar zo dadelijk nog op terug.

In deze begintijd van de oorlog werd ten velde getrokken door moedige mannen die met verouderd materiaal en bijzonder moeilijk te verplaatsen materiaal geacht werden tegen de vijand ten strijde te trekken. Die vijand die ons had overdonderd in Nederland door ons land binnen te vallen.

De bezetting van ons eigen leger hier in de omgeving was minimaal te noemen. Toch was al heel snel duidelijk dat het land moest worden verdedigd. Er werd hard gevochten om de Duitsers op een afstand te houden hier in Dubbeldam.

Informatie over de oorlog van destijds leest als een vreemd verhaal.

Los van het feit dus dat we absoluut niet goed waren voorbereid op de aanval, was er in die tijd ook nauwelijks tot geen informatie beschikbaar. Het is nauwelijks meer weg te denken in onze tijd, maar 76 jaar geleden gold eigenlijk alleen de nationale radio als informatievoorziening.

Via deze radio kwam echter maar weinig duidelijkheid over de verdediging van het land. Er deden allemaal geruchten de ronde over de vijand die zou optrekken en Nederland wilde veroveren. Maar generaal Winkelman liet in deze eerste dagen ook weten dat er alles aan werd gedaan om de indringers terug te duwen richting Duitsland. Voor degenen die nog geen Duitser hadden gezien, was het dus heel moeilijk te geloven dat het écht oorlog was.

In deze omgeving echter werd wel gevochten. En flink ook, dat zei ik zojuist al. Er vielen slachtoffers aan beide zijden, dodelijke slachtoffers. Voor de families van de militairen in Dubbeldam zullen het zware dagen zijn geweest. Plotseling werden jonge mannen opgeroepen het gevecht aan te gaan. Vandaag herdenken doen we dus ook om de strijd in Dubbeldam te herdenken en de gesneuvelden die daarbij vielen. Aan onze zijde zijn bij het begin van de oorlog 6 mensen gesneuveld en er waren 20 gewonden. Graag wil ik de namen van deze mensen hier noemen opdat ze niet worden vergeten.

1. Reservekapitein W.J. Dethmers, gesneuveld op 25 mei 1940
2. Dienstplichtig soldaat H. van den Akker, gesneuveld op 13 mei 1940
3. Dienstplichtig soldaat J.H. van Elten, gesneuveld op 10 mei 1940
4. Dienstplichtig soldaat I.J. Pennings, gesneuveld op 10 mei 1940
5. Dienstplichtig soldaat J. ter Steege, gesneuveld op 10 mei 1940
6. Dienstplichtig soldaat G. Westerdijk, gesneuveld op 10 mei 1940

Het is ook belangrijk om deze strijd te herdenken voor allen die de Tweede Wereldoorlog niet hebben meegemaakt. Vandaag wordt maar weer eens duidelijk hoe belangrijk het is om voor de vrijheid te vechten. En hoe dichtbij huis die bevochten wordt.

En ik heb onlangs een parallel getrokken tussen de ontheemden die op pad waren tijdens de Tweede Wereldoorlog en het heden.

In de Tweede Wereldoorlog waren naar schatting 60 miljoen mensen op de vlucht. Dit had enorme politieke en sociale gevolgen voor de toekomst.

Na de oorlog werden grenzen getrokken en bevolkingssamenstellingen veranderden. Dit had consequenties voor onze samenwerking op internationaal gebied. De manier waarop we nu samenleven in de Europese Unie heeft voor een deel hiermee te maken. Ook de komst van de NAVO, nu wellicht niet meer dagelijks in het nieuws, maar lange tijd onderdeel van ons dagelijks leven, was er een resultante van.

Na de Eerste Wereldoorlog, maar vooral na de Tweede Wereldoorlog hebben we afgesproken dat we de herinnering levend willen houden. Er is één Tweede Wereldoorlog geweest en er mag er niet nog een komen. Nooit meer.

Daarbij herinneren we ook de oorlog in het voormalig Nederlands-Indië. De herinnering aan de wrede wereldoorlog moet onderdeel uit maken van ons collectieve geheugen. Deze wereldoorlog was echter niet zomaar een moment in het verleden. Het is een ijkpunt geworden, een moreel ijkpunt. We hebben daarna bepaald dat *dit* het niet meer mag gebeuren. Vanaf de afloop van de wereldoorlog is er vrede. Sinds 1945 lijkt dat zo logisch, maar dat is het niet. Kijk om u heen. Naar de Baltische Staten, de Krim, Joegoslavië. In de afgelopen jaren hebben we daar toch weer oorlog gehad.

Waarom moeten we de herinneringen levend houden? Het dwingt ons tot kritisch nadenken over de toekomst.

In onzekere tijden, zoals we die ook de afgelopen jaren hebben mogen meemaken, kunnen politieke opportunisten gauw een koers inslaan die tot een eng nationalisme kan leiden. In een tijd waarin de uitwisseling van ideeën en meningen snel gaat én voortdurend aanwezig is, soms ook opgedrongen wordt, is het enorm belangrijk dat we met elkaar blijven praten over de manier waarop we onze samenleving willen vormgeven.

Hoe we de herinneringen levend houden, doen we op vele manieren in Nederland. We hebben natuurlijk de jaarlijkse herdenkingen en op scholen blijft de Tweede Wereldoorlog een belangrijk thema binnen de lessen.

In Dordrecht herdenken we bovendien jaarlijks de Joodse slachtoffers van de oorlog. Dat doen we samen met kinderen; leerlingen van het Johan de Wittgymnasium hebben het monument geadopteerd.

Op het monument bij het Stadhuis staat de volgende tekst : *"Je moet het je kinderen vertellen"*.

Ook helpen we elkaar herinneren dat 278 Joodse mensen zijn weg gevoerd uit Dordrecht. Die herinneringen worden zichtbaar gemaakt via de Stolpersteine in Dordrecht. Een mooi initiatief dat inmiddels veel navolging krijgt in onze stad.

Erover te spreken wat de Tweede Wereldoorlog aangrijpend maakt, is het feit dat de ervaringen nog steeds zo voelbaar zijn. De ervaringen maken onderdeel uit van onze geschiedenis en van de manier waarop geschiedenis beleefd wordt.

Nog vele mensen kunnen uit eigen ervaring vertellen hoe de oorlog was. En hoe de overlevenden weer een nieuw leven probeerden op te bouwen.

Velen zijn, uiteraard, getekend door de oorlog. Belangrijk voor het heden is, dat we ons realiseren dat mensen ook traumatische ervaringen hebben, die na een hardwerkend bestaan weer op de voorgrond treden. Daarom zijn er velen die hun ervaringen blijven vertellen.

Op scholen, aan de kleinkinderen, in hun familie, die ervaringen toevertrouwen aan het papier. Zo ook de dochter van een van de overledenen die het verhaal van haar vader heeft opgetekend.

Ik citeer :

"... Moeder ging zo gauw mogelijk naar Dordrecht, op 19 mei, met een brief van de burgemeester van Middelstum op zak, die haar permissie gaf om te reizen. Ik meen dat ze vader nog wel gesproken heeft daar, dat hij nog wel even bij kennis was, dat ze nog wel contact gehad hebben. Op 25 mei is hij overleden. Moeder is al die dagen bij hem geweest. Zij kwam pas terug toen vader overleden was en ik begreep dat de kist met vader toen ook al direct mee kwam. Het bericht van vaders overlijden is in Toornwerd bekend gemaakt in de herberg. Telefoneren was nauwelijks mogelijk. Het werd ons verteld : "Dien pa is dood".

Toen wij weer thuiskwamen was oma er. Zij bond mij op het hart flink te zijn, want moeder had het al moeilijk genoeg.

Wij, de meisjes, gingen mee naar de begrafenis. Mijn broer was nog heel jong, ik weet niet of hij ook op de begrafenis was. Voor de begrafenis naaide moeder donkere knoopjes op onze jurkjes. Op de kist lag een krans paarse violen, namens de kinderen. Er waren erg veel mensen op de begraafplaats. Het personeel van de boerderij en de steenfabriek was er, veel mensen uit het dorp en verscheidene gedemobiliseerde militairen. We hadden een mandje met bloemetjes en die strooiden we over de kist uit. Op de begraafplaats was de dominee en die richtte zich ook even tot ons. Hij zei : "Je moeder was trots op jullie vader en jullie kunnen het op je moeder zijn." Moeder was flink en dat werd gewaardeerd. Ze liet ons niet merken hoe moeilijk het voor haar was. "

De kleinzoon van een van de overledenen in Dubbeldam schreef mij afgelopen week per mail : "... voor zover mij bijstaat is oma nooit haatdragend geweest jegens de bezetter. Ondanks dat ze haar man verloor en zelf de boerderij en de steenfabriek moest leiden....".

Zo dadelijk, na deze toespraak ga ik naar het stadhuis waar ik een groep Duitsers ontvang uit onze zusterstad Recklinghausen. Het is misschien vreemd, maar toch heb ik het gevoel, na zo'n herdenking als deze : ".. wat deed jij in de oorlog en wat deed je vader of opa in de oorlog?..."

Veel belangrijker is echter : "Wat doet u als er oorlog in Nederland uitbreekt ? Aan welke kant staan wij ? Hoe zou u handelen ?

Maar bovenal, mochten we voor de 70^e keer stil staan bij de gesneuvelden die hier hun leven lieten.

Burgemeester A.A.M. Brok, Dordrecht
